

Vastaus kirjalliseen kysymykseen tuomioistuinmaksujen vaikutuksesta ihmisten oikeusturvaan

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Matti Semin /vas näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 347/2020 vp:

Miten taataan, että ihmisillä on yhdenvertaiset oikeudet taloudellisesta tilanteestaan riippumatta viedä asioitaan eteenpäin tuomioistuimissa ja

miten arvioidaan vuonna 2016 voimaan tulleiden tuomioistuinten maksukorotusten ja maksujen laajentamisen vaikutukset ihmisten oikeusturvaan?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Julkisen vallan tehtävänä on taata kansalaisten oikeuksien tosiasiallinen saavutettavuus tasapuolisesti. Oikeudenmukainen oikeusjärjestelmä edellyttää, ettei kukaan joudu oikeuksiaan toteuttaessaan ottamaan resursseihinsa nähden suhteettomia taloudellisia riskejä, ja että jokaisella on taloudellisesta asemastaan riippumatta mahdollisimman yhdenvertainen oikeus oikeudelliseen apuun. Lainkäytön tosiasiallinen saavutettavuus taloudellisesta tilanteesta riippumatta turvataan oikeusapulailla.

Oikeusavun saamisen edellytyksistä säädetään oikeusapulain 1 ja 3 §:ssä. Oikeusapua annetaan valtion varoin henkilölle, joka tarvitsee asiantuntevaa apua oikeudellisessa asiassa ja joka taloudellisen asemansa vuoksi ei kykene itse suorittamaan sen hoitamisen vaatimia menoja. Oikeusapua annetaan hakemuksesta korvauksetta tai omavastuuosuutta vastaan hakijan taloudellisen aseman perusteella. Oikeusapuun kuuluu muun muassa oikeudellinen neuvonta, avustaminen tuomioistuimessa sekä vapautus eräistä asian käsittelyyn liittyvistä menoista kuten tuomioistuinmaksulaissa määrätyistä oikeudenkäyntimaksuista.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaan oikeusavun tulorajojen nostamista ja keskituloisten oikeusapua selvitetään. Valtioneuvosto on tilaamassa selvitystä julkisen oikeusavun tulorajoista. Tavoitteena on, että selvityksestä saatavien tietojen avulla voidaan arvioida, onko nykyisiä tulorajoja syytä nostaa siten, että nykyistä useampi saisi julkista oikeusapua, millaisia muutoksia olisi tarpeen tehdä ja millaiset taloudelliset vaikutukset erilaisilla malleilla olisi valtion talouteen.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KK 347/2020 vp

Tuomioistuinmaksulain tavoitteena oli yksinkertainen ja selkeä maksujärjestelmä. Tuomioistuinmaksujen korotuksilla ja niiden käyttöalan laajennuksella tavoiteltiin ohjausvaikutusta. Tavoitteena oli, että tuomioistuinten resurssit on mahdollista suunnata aiempaa paremmin asioihin, joissa oikeusturvan tarve on suuri. Maksujärjestelmän uudistuksella pyrittiin vähentämään tuomioistuinten palvelujen ilmeisen perusteetonta käyttämistä. Lisäksi tuomioistuinmaksulain tavoitteena oli lisätä tuomioistuinten käyttäjien osuutta palvelujen tuottamisen kustannuksista. Koska maksujärjestelmä ei saa estää oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin saamista, maksua ei peritä oikeusapua saavilta. Tuomioistuinmaksu voidaan myös jättää yksittäistapauksessa perimättä, jos maksun periminen olisi ilmeisen kohtuutonta.

Lakivaliokunta on mietinnössään LaVM 2/2015 vp todennut pitävänsä tarpeellisena, että tuomioistuinmaksuja koskevan uudistuksen vaikutuksia oikeuden saatavuuteen seurataan. Lakivaliokunnan mukaan seurannassa on aiheellista kiinnittää erityistä huomiota pk-yritysten asemaan. Myös lähestymiskieltohakemusten peruuttamisista ja niiden syitä on syytä jatkossa seurata kiinnittäen erityistä huomiota siihen, liittyvätkö ne esimerkiksi parisuhdeväkivaltaan liittyviin tapauksiin.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaan lähestymiskieltoon liittyvä lainsäädäntö uudistetaan turvaamaan paremmin uhrin oikeudet. Oikeusministeriö on 4.3.2020 asettanut toimikaudeksi 4.3.2020-30.6.2021 työryhmän arvioimaan keinoja parantaa lähestymiskiellon tehokkuutta. Työryhmä arvioi lainsäädännön muutostarpeita myös lähestymiskiellon maksullisuuden osalta.

Oikeusministeriö tulee yleisemminkin seuraamaan tuomioistuinmaksuja koskevan uudistuksen vaikutuksia eduskunnan edellyttämällä tavalla. Oikeusministeriön tarkoituksena on muun muassa arvioida asiamäärien kehitystä ja tarvittaessa selvittää mahdollisia tuomioistuinmaksulain muutostarpeita.

Helsingissä 19.5.2020

oikeusministeri Anna-Maja Henriksson